

Якими мають бути судова та антикорупційна реформи: поради G7 для України

Понеділок, 25 січня 2021

Посли країн "Великої сімки"

Автори: послы Франції, США, Великої Британії, Німеччини, Японії, Італії та Канади держав-членів – держав-членів G7 ("Групи семи") в Україні.

25 січня 2021 року послы країн G7, тобто "Групи семи" (Франція, Сполучені Штати, Велика Британія, Німеччина, Японія, Італія та Канада), спільно оприлюднили документ за назвою **"Дорожня карта судової та антикорупційної реформ"**. У ньому перераховані пріоритети, яких має дотримуватися Україна, щоби ефективно зміцнити власну судову систему.

Зазвичай західні партнери уникають публікації таких документів, щоби це не було сприйняте як вказівка, як втручання у політику Києва. Та цього разу зробили виняток.

Як пояснили представники G7, **наприкінці 2020 року українські партнери звернулись до них за порадами щодо плану дій для зміцнення антикорупційних інституцій та реформування судової влади, в тому числі - в контексті проблем, викликаних нещодавніми рішеннями Конституційного суду.** "Ми були раді надати ці поради нашим партнерам. Члени G7 вже давно фінансово та політично підтримують реформи у цих секторах", - нагадали послы.

Втім, дати, зазначені в документі, дозволяють припустити, що **офіційний Київ отримав його ще минулого року.** За ним, початок виконання усіх пунктів був запланований ще у грудні 2020 року, а деякі мали би вже завершитися, але **станом на кінець січня-2021 з них не виконаний**

жоден. Не можна виключити, що саме через це партнери України вирішили зробити свої поради публічними.

"Європейська правда" публікує повний текст документу, наданого "сімкою".

1. Пріоритети судової та антикорупційної реформ

Руйнуючи антикорупційну інфраструктуру України, нещодавні рішення Конституційного суду України (КСУ) призвели до виникнення кризи, яка стала серйозною загрозою демократичному розвитку країни.

Посли країн "Великої сімки" вітають зусилля, які президент Зеленський та інші українські лідери доклали для врегулювання цієї кризи в такому терміновому порядку, якого вона вимагає, і як близькі партнери України ми цінуємо можливість проведення консультацій з цього питання. У відповідь на запит президента щодо пропозицій ефективного та раціонального врегулювання кризи, ми пропонуємо наступний перелік пріоритетних заходів, які на нашу думку, відновлять довіру громадськості до української судової влади та антикорупційної інфраструктури та віру у них, а також сприятимуть просуванню України на шляху до процвітаючої та безпечної демократії.

Ці пріоритетні заходи відображають комплексну реформу, проведення якої необхідно для зміцнення незалежності, відповідальності та доброчесності судової системи, та забезпечення відновлення повноважень антикорупційних установ, що відповідає очікуванням українського народу. Слід зауважити, що певних термінових заходів потрібно вжити для негайного усунення шкоди, заподіяної КСУ, та не допустити повторення цієї кризи у майбутньому.

Зокрема, ми вважаємо, що необхідно вжити термінових заходів для того, щоб

- 1) відновити правові норми щодо боротьби з корупцією, які нещодавно були визнані неконституційними, із забезпеченням надійної правової основи;
- 2) не допустити заподіяння подальшої шкоди з боку КСУ, в тому числі у процесі його перетворення у справді незалежну та підзвітну установу (*прим. ЄП: виправлено за англomовним оригіналом*); та
- 3) забезпечити, щоб кандидати на ключові посади в судові та правоохоронні органи призначались за принципом прозорості, врахування їх попередніх заслуг та наявності довіри до них.

Ми наголошуємо, що разом з необхідністю термінового впровадження дій щодо усунення шкоди, заподіяної КСУ антикорупційним установам України, не менш важливим є забезпечення процесу виходу цих установ із кризи з наданням їм можливості ефективно виконувати свою місію.

У зв'язку з цим, **положення, спрямовані на відновлення відповідальності за неправдиве декларування або умисне неподання декларації про майно, які були прийняті Верховною радою 4 грудня, не мають достатньо стримуючого ефекту і, отже, не є ефективним інструментом запобігання корупції.**

2. Судова реформа

Конституційний суд України (КСУ)

У термін **грудень 2020 – лютий 2021** необхідно:

- 1) Ухвалити рішення про тимчасове і помірне збільшення кворуму для прийняття рішень КСУ.
- 2) Відкласти триваючі процедури відбору суддів КСУ до введення нових правил відбору.
- 3) Невідкладно запровадити чіткий та прозорий процес відбору на посади суддів КСУ із забезпеченням суттєвої ролі представників міжнародних партнерів у перевірці всіх кандидатів.
- 4) Посилити дисциплінарну відповідальність та етичні вимоги до суддів КСУ.
- 5) Зобов'язати суддів КСУ залишатись неупередженими при розгляді справ та проводити відкрите голосування.

Вища рада правосуддя (ВРП)

У термін **від грудня 2020 до лютого 2021 року**:

- 1) Терміново провести реформування ВРП як необхідну передумову для ефективної судової реформи.
- 2) Створити незалежну комісію з питань етики, яка має повноваження перевіряти чинних членів ВРП та подавати за необхідності подання про звільнення членів ВРП до органів, що приймають остаточне рішення.
- 3) Запровадити новий прозорий процес відбору членів ВРП, який забезпечить високі стандарти щодо вимог до професійної етики та

доброчесності, із ефективним змістовним залученням міжнародних представників до цього процесу. Комісія з питань етики складе для ВРП список кваліфікованих кандидатів із високим рівнем доброчесності, з якого органи, відповідальні за відбір/призначення на посади, будуть зобов'язані обирати.

Вища кваліфікаційна комісія суддів (ВККС)

Від грудня 2020 до травня 2021 року

- 1) Забезпечити прозоре перезавантаження ВККС із змістовним залученням до цього процесу міжнародних представників та створенням незалежної конкурсної комісії з повноваженнями встановлювати свої внутрішні правила для конкурсного відбору членів ВККС.
- 2) Забезпечити незалежність оновленої ВККС з повноваженнями ухвалювати регламент своєї роботи та внутрішні інструкції.
- 3) Після забезпечення доброчесності членів ВРП та заповнення комісією вакантних посад суддів у судах першої та апеляційної інстанцій, ВККС слід інтегрувати у ВРП з метою оптимізації структури інститутів суддівського самоврядування.

3. Стратегія судової реформи

Грудень 2020 – лютий 2021 року:

– Шляхом консультацій із залученням усіх зацікавлених сторін розробити та прийняти комплексну стратегію судової реформи, яка відповідає міжнародним та європейським стандартам та Національній антикорупційній стратегії на 2020-2024 роки.

Добір суддів та кваліфікаційне оцінювання

Грудень 2020 – лютий 2021 року:

- 1) Встановити чіткі, публічно доступні правила та процедури для ВККС при здійсненні прозорого відбору суддів, з урахуванням їх попередніх заслуг та кваліфікаційного оцінювання.
- 2) Відновити тимчасово зупинені процеси відбору суддів та оцінки їх кваліфікації.

Громадська рада доброчесності (ГРД)

Терміни – грудень 2020 – травень 2021 року.

- 1) Посилити ГРД через встановлення суворіших вимог до її членів, розширити повноваження ГРД у частині перевірки доброчесності чинних суддів та кандидатів на посаду судді в судах першої інстанції, а також повністю забезпечити ГРД державним фінансуванням та іншими ресурсами для підтримки її роботи.

Верховний суд

У річний термін, до грудня 2021 року:

- 1) Об'єднати Верховний суд України з Верховним судом.
- 2) Переглянути чинну структуру Верховного суду з метою об'єднання чотирьох окремих касаційних судів і Великої палати в єдиний Верховний суд зі спеціалізованими палатами.
- 3) Створити додаткові фільтри для обмеження юрисдикції Верховного суду.

Дисциплінарна відповідальність суддів

Грудень 2020 – лютий 2021 року:

- 1) Зміцнити підзвітність суддів через посилення вимог щодо дисциплінарної відповідальності судді й ухвалення чітких правил, стандартів і процедур розслідування та розгляду скарг на неналежну поведінку суддів.

Адміністративна юстиція

Грудень 2020 – травень 2021 року:

- 1) Переглянути порядок розгляду резонансних адміністративних справ за позовами проти державних органів влади відповідно до зобов'язань перед МВФ включно з віднесенням таких справ до юрисдикції Верховного суду або створенням нового спеціалізованого адміністративного суду, судді якого добиратимуться шляхом проведення відкритого конкурсу за критеріями професійної придатності з ефективною участю міжнародних експертів.

Державна судова адміністрація (ДСА)

Грудень 2020 – травень 2021 року:

- 1) Провести аудит і реорганізувати ДСА під ретельним контролем ВРП, щоб забезпечити, що ДСА працює для задоволення потреб судової системи з додержанням належних вимог щодо прозорості, доброчесності та професіоналізму.

4. Антикорупційна реформа

Національне антикорупційне бюро України (НАБУ)

До кінця грудня 2020 року:

- 1) З урахуванням останнього рішення КСУ якнайшвидше створити надійну правову основу для забезпечення інституційної незалежності та безперервної ефективної роботи НАБУ.

Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК)

У короткий термін, до січня 2021 року:

- 1) – Забезпечити, щоб санкції за неправдиве декларування або умисне неподання декларацій про майно були не м'якші за попередні, та відповідали по суворості тим, що були скасовані.
- 2) – Забезпечити включення відновлених статей до переліку злочинів, пов'язаних з корупцією, щоб суди не мали можливості звільнити обвинуваченого від відповідальності за „дійове каяття" або з інших причин.
- 3) – Забезпечити застосування санкцій за неправдиве декларування та умисне неподання декларацій відносно колишніх державних службовців, а також тих, хто звільняється.
- 4) – Забезпечити кваліфікацію неправдивого декларування, а також умисного неподання декларації щодо активів, із санкцією у вигляді штрафу як кримінальних правопорушень, що відносяться до підслідності НАБУ, яке уповноважене відкривати провадження проти посадових осіб найвищого рівня у разі вчинення ними цих правопорушень.
- 5) – Забезпечити можливість застосування позбавлення волі за найтяжчу форму неправдивого декларування.
- 6) – Забезпечити 24-годинний загальний доступ до Єдиного державного реєстру декларацій та відновити доступ НАЗК до публічних реєстрів.

- 7) – Прийняти зміни до закону про запобігання корупції, включивши до нього процедури перевірки НАЗК декларацій та моніторингу конфлікту інтересів та способу життя суддів, за узгодженням з ВРП та КСУ.

Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП)

Протягом лютого 2021 року:

- 1) – Забезпечити прозорий, незалежний процес відбору керівника САП з урахуванням попередніх заслуг і досвіду кандидатів.
- 2) – Сприяти прийняттю прозорих процедур та методології оцінки під час конкурсу на зайняття посад в САП.
- 3) – Забезпечити гарантії дотримання чинної формули голосування в комісії з відбору - 5 + 2.
- 4) – Забезпечити отримання комісією з відбору та робочою групою (РГ), створеною генеральним прокурором, доступу до відповідних реєстрів та баз даних.

Вищий антикорупційний суд (ВАКС)

Протягом січня 2021 року:

- 1) – Забезпечити незалежність ВАКС шляхом надання йому необхідних ресурсів включно з постійним приміщенням відповідно до зобов'язань перед МВФ та гарантування відповідного рівня безпеки суддям і членам їхніх сімей.
-